

Rusta gården

- om krisen eller kriget kommer

En sampublikation mellan Statens veterinärmedicinska anstalt, Sveriges lantbruksuniversitet, Lantbrukarnas riksförbund, Länsstyrelserna, Svensk Fågel, Svenska Ägg, Gård & Djurhälsan, Hushållningssällskapet Halland, Skånesemin och Växa.

Finansierad av MSB genom projektet

När krisen eller kriget kommer - beredskapsplanering i primärproduktionen av svenska livsmedel.

Till Sveriges lantbruksföretagare

Den här broschyren vänder sig till dig som driver lantbruk. Du och din verksamhet spelar en viktig roll för att vårt samhälle ska fortsätta att fungera vid kriser och, i värsta fall, i krig.

Att ta hand om ett lantbruksföretag är mer än förvaltning, produktion och rutiner. Det kräver planering, ledning och löpande förbättringar. Med ett långsiktigt arbete kring lönsamhet, hållbarhet och robusthet bygger du en verksamhet som klarar små och stora störningar. För din skull, och för alla andras.

Broschyren kompletterar ”Om krisen eller kriget kommer” från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Innehållet visar hur du och ditt företag kan förbereda er för att upprätthålla er verksamhet.

Använd broschyren för att välja åtgärder som passar din gård och låt dig inspireras av kollegor som kommit längre. Det minskar risken för driftstopp, leveransavbrott och förluster.

Sprid gärna broschyren och dess innehåll till alla som berörs i din verksamhet.

Tillsammans stärker vi Sveriges livsmedelsberedskap.

Innehållsförteckning

Ordlista	6
Störningar påverkar lantbruket	7
Lantbrukarens roll i totalförsvaret	8
Vägen till ökad beredskap börjar här och nu	9
Träna din mentala beredskap	10
Så säkrade Billinge gård mjölkningen när strömmen gick	12
Öva gårdens beredskap inför torka	16
Checklista för ökad beredskap	18
Fördjupa dig med kontinuitetshantering	22
Du kan få kostnadsfri rådgivning	23
Sök investeringsstöd för att öka robustheten	24
Desinformation och källkritik	25
Vi är starka tillsammans	26
Viktiga nummer och kontaktvägar	27

KOM IGÅNG DIREKT

Stärk gårdens beredskap redan idag med tre snabba och konkreta steg.

1. **Inventera gårdens kritiska behov:** Hur mycket diesel och vatten krävs för att hålla igång driften? Vilket elbehov ska reservverket täcka?

2. **Lista viktiga kontakter:** Spara viktiga nummer i mobilen och i din krispärm. Exempel på kontakter som kan vara bra att inkludera är veterinär, elbolag, servicetekniker, leverantörer, transportör och grannar.

3. **Prata med en granne eller lantbrukarkollega:** Vilka resurser och kompetenser kan ni dela vid en kris? Hur når ni varandra om telefon eller internet inte fungerar?

De tre stegen ovan kan bli din snabbstart. I de följande avsnitten får du verktyg för en mer systematisk planering.

Ordlista

Kris – en negativ händelse som drabbar många människor och stora delar av samhället. Krisen uppstår ofta oväntat och kan uppstå i såväl fredstid som vid höjd beredskap och ytterst krig.

Höjd beredskap – vid krigsfara och krig kan beredskapen höjas för att stärka Sveriges försvarsförmåga. Det är regeringen som beslutar om höjd beredskap. Då ska hela samhället hjälpas åt att försvara landet och se till att samhället fungerar. Höjd beredskap är ett samlingsnamn för beredskapsnivåerna *skärpt* och *högsta beredskap*.

Totalförsvar – består av civilt och militärt försvar.

Militärt försvar – utgörs av Försvarsmakten inklusive Hemvärnet och andra myndigheter som har i uppgift att stödja det militära försvaret. Det militära försvaret ska försvara Sverige och allierade Natoländer mot väpnat angrepp, skydda gränser och bidra till att hantera konflikter.

Civilt försvar – omfattar den verksamhet som statliga myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv, frivilligorganisationer, arbetsmarknadens parter, trossamfund, enskilda individer, förenings- och kulturliv med flera bedriver för att förbereda Sverige för krig. I fredstid består verksamheten av beredskapsplanering och åtgärder som höjer vår förmåga..

Totalförsvarspunkt – innebär att du ska bidra till totalförsvaret vid krigsfara och krig. Totalförsvarspunkt gäller alla svenska medborgare 16-70 år och även utländska medborgare som bor i Sverige. Det finns tre former av totalförsvarspunkt: värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt.

Störningar påverkar lantbruket

Lantbruksföretag är starkt beroende av fungerande el, vatten, transporter och leveranser av insatsvaror som foder, utsäde och bränsle. Vid samhällsstörningar kan dessa flöden påverkas och redan efter en kort tid kan det bli utmanande att bedriva verksamheten som vanligt.

Exempel på samhällsstörningar:

- » Avbrott i elförsörjning
- » Störningar i transporter och kommunikation
- » Sjukdomsutbrott
- » It-avbrott eller cyberattacker
- » Extremväder och naturkatastrofer

Om ditt företag är förberett för att fungera vid det värsta tänkbara: krigsfara och krig, så har det också bättre möjligheter att hantera pandemier, naturkatastrofer och andra fredstida kriser.

Foto: Joen Bergenrud

Lantbrukarens roll i totalförsvaret

I Sverige råder totalförsvarsplikt – alla individer och verksamheter ska bidra till samhällets motståndskraft. Försvarsmakten och MSB beskriver i rapporten ”Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030” hur Sverige planerar för att klara kriser och ytterst krig. Totalförsvaret ska kunna fungera under minst tre månader vid ett omfattande krig i Europa, och civila verksamheter ska inom den ramen klara minst två veckor med egna resurser. Som lantbrukare är du en del av den här förmågan.

De senaste hundra åren har antalet lantbruksföretag minskat kraftigt i Sverige, samtidigt som befolkningen har ökat. Det innebär att ett genomsnittligt svenskt lantbruk idag behöver försörja betydligt fler människor med livsmedel än för 100 år sedan, särskilt om vi ska kunna vara självförsörjande vid en kris. Genom att hålla igång din produktion även vid störningar bidrar du därför inte bara till din egen trygghet, utan också till att befolkningen får livsmedel och att Sverige kan stå emot kriser och i värsta fall krig.

Beredskapsarbete är en långsiktig investering

Ett systematiskt beredskapsarbete är strategiskt lönsamt. Du skapar robusta rutiner, minskar risken för störningar och underlättar snabba, välgrundade beslut. Genom att bygga buffertar, kartlägga beroenden och öva regelbundet ökar du förmågan att klara verksamheten även vid elavbrott, transportstörningar eller uteblivna leveranser.

Att arbeta för att öka motståndskraften i ditt företag fungerar som en försäkring. Det stärker skyddet mot förluster och negativa konsekvenser minimeras. Samtidigt vidareutvecklar du verksamheten långsiktigt och även din roll som företagsledare.

Vägen till ökad beredskap börjar här och nu

Vid långvariga kriser och krig förändras spelplanen för hela samhället. Företag tvingas hitta nya lösningar när det blir brist på viktiga insatsvaror och tjänster. De företag som redan nu testar nya metoder i mindre skala får bättre förutsättningar när krisen eller kriget kommer. Men varje gård är unik och vägen mot en god beredskap ser olika ut.

Produktionsinriktning, företagsstorlek och familjesituation påverkar hur du kan arbeta. Börja där du står med utgångspunkt i dina förutsättningar. Arbeta systematiskt, planera långsiktigt och stärk stegvis din förmåga att hålla verksamheten igång. Lär av andra, dela erfarenheter och samverka.

- » Fundera på hur resurserna används. Kanske går det att minska beroendet av inköpta varor, eller återvinna restmaterial från lokala och regionala flöden? Att använda och återanvända lokala råvaror minskar sårbarheten om importen försvåras eller avbryts helt.
- » Egen energiproduktion, exempelvis genom solenergi, biogas eller andra förnybara bränslen, stärker möjligheterna att hålla verksamheten igång även vid brist på el eller diesel.
- » Ett starkt smittskydd och god djurhälsa skyddar produktionen mot sjukdomsutbrott som annars riskerar att förvärras vid kriser. Friska djur och välplanerade rutiner ger dessutom högre effektivitet och tryggare ekonomi.
- » Väldränerad jordbruksmark och eventuellt bevattningsmöjligheter ger möjlighet till stabilare skördar även under kristider.

Träna din mentala beredskap

Mental beredskap är insikten att kriser kan drabba alla, att förberedelser ökar din och andras säkerhet och att andra människor är en central resurs i kris. I praktiken handlar det om att känna igen dina stressreaktioner, öva sannolika scenarier och ordna stöd omkring dig. Mental beredskap är också grunden för att tekniska och fysiska åtgärder ska fungera.

Här följer tre råd som kan hjälpa dig att träna förmågan att behålla lugnet, fatta välgrundade beslut och agera under press.

1. Ta fram planer

Ju bättre förberedd du är, desto lättare blir det att hålla lugnet och göra rätt när det verkligen krävs. Att i förväg ha tagit fram planer för hur du hanterar olika störningar i företaget utgör ett mentalt stöd och bidrar till att snabbt komma till handling.

2. Lär känna dina reaktioner – öva på scenarier

Fundera på hur du tidigare reagerat under stress. Sätt ord på känslor och skriv ner vad som hjälpte dig att få tillbaka fokus. Öva genom att välja ett troligt krisscenario, till exempel ett långvarigt elavbrott eller uteblivna transporter. Ta ett djupt andetag, säg ditt namn högt och ge dig en enkel uppgift att lösa, till exempel första steget i din handlingsplan. Att prata till dig själv i tredje person och uttala instruktionen tydligt hjälper dig att skapa distans till situationen och fokusera på nästa steg.

3. Socialt stöd minskar stress

I en kris är andra människor din viktigaste resurs och du deras. Bestäm i förväg vem du kontaktar först, hur ni fördelar ansvar

och i vilken ordning ni agerar. Att kunna rådfråga och dela erfarenheter och beslut minskar negativa stressreaktioner och stärker den mentala motståndskraften.

När flera störningar inträffar samtidigt ökar stressen. Med mental träning blir det lättare att behålla kontrollen och göra rätt i pressade lägen.

Foto: Joen Bergenrud

Så säkrade Billinge gård mjölkningen när strömmen gick

Billinge gård, Norrtälje – 130 mjölkkor (totalt 290 nötkreatur)

När stormen Alfrida slog till 2019 blev det strömavbrott, och produktionen på Billinge gård stannade. Varken mjölkningen, gårdsmejeriet, foderhanteringen, utgödslingen eller vattnet fungerade. Den befintliga reservlösningen för el krävde traktor med manuell inkoppling och var inte dimensionerad för hela anläggningen. Efter händelsen investerade gården i ett fast elverk med autostart som håller mjölkningen och andra kritiska funktioner igång vid elavbrott. Nu tar reservkraften över på 5–10 sekunder och driften kan fortsätta. Här är gårdens lärdomar.

Tre åtgärder som gav effekt

- » Installerade ett fast elverk (cirka 250 kVA) med autostart och fasvakt.
- » Säkrade automatisk övergång till reservkraft vid strömavbrott.
- » Dimensionerade effekten för hela anläggningen: två mjölkkningsrobotar, foderhantering, vatten och utgödsling.

Så mycket kortare är driftstoppen idag

- » Före åtgärd: cirka 20–60 minuter med traktor och manuell inkoppling.
- » Efter åtgärd: cirka 5–10 sekunder med automatisk övergång till reservkraft.

Vad kostade investeringen?

- » Begagnat elverk: cirka 100 000 kronor.
- » Inkoppling: cirka 25 000 kronor.

Vad krävs i form av drift och service?

- » Årlig service: kontroll av olja, kylvätska och batterier.
- » Vid installation: filter bytta och kylare spolad.
- » Bränsleförbrukning: uppskattningsvis 10–12 liter/timme vid normal last.

Vad blir nyttan för gården?

- » Produktion och vattenförsörjning fortsätter nu med endast ett mycket kort avbrott vid elavbrott.
- » Mindre manuellt arbete och lägre stress i skarpt läge.
- » Tryggar djurvälstånd och leveranser till mejeri och kunder.
- » Reservkraften täcker hela gårdens behov.

Tips för bättre beredskap

- » Kontrollera att reservkraften klarar gårdens viktigaste funktioner och ny teknik.
- » Utse ansvarig för testrutin (till exempel månadsvis): provstarta under belastning (till exempel under pågående mjölkning) samt logga datum och avvikelser.
- » Märk de kritiska elgrupperna tydligt i elcentralen.
- » Planera bränsle för längre avbrott: sätt miniminivå och beställningspunkt.

Se filmen som visar hur Billinge gård
hanterade olika typer av samhällsstörningar på
sva.se/livsmedelsberedskap

Foto: Joen Bergenrud

Öva gårdens beredskap inför torka

Det här scenariot är anpassat för växtodlare. Gör gärna övningen i grupp, tillsammans i företaget, med familjen eller varför inte med några branschkollegor? Det ger er möjlighet att träna beredskapen i en realistisk situation. Genom att läsa, diskutera och enas om konkreta åtgärder stärker ni er förmåga att agera och samarbeta under en kris. Övningen hjälper er också att upptäcka svagheter i planeringen och se om era rutiner fungerar när torkan blir allvarlig.

Del 1

Det är juni månad. Det har inte regnat sedan början på maj och en lång torkperiod väntas. Värmeböljan har sänkt vattennivåerna och myndigheterna varnar för att bevattning kan förbjudas. Grödorna börjar visa torkstress.

- » Vad gör ni idag och imorgon?
- » Hur minskar ni värmens påverkan på grödor?
- » Hur förbereder ni för en längre torka?

Del 2

Många brunnar har nu sinat och grödorna lider av allvarlig torkstress. Kommunen kallar till krismöte: dricksvatten ska prioriteras och lantbruket får inte längre ta vatten ur vattendrag. Läget är ansträngt och debatten skarp.

- » Vad gör ni för att begränsa skadorna?
- » Hur hade ni kunnat förebygga eller förbereda er (planer, teknik, samarbeten)?

Välj åtgärder

Sammanfatta vad ni kom fram till och välj två åtgärder att gå vidare med. Använd punkterna nedan som inspiration.

- » Öka mullhalten med organiska gödselmedel och fleråriga grödor.
- » Vårda markhälsan genom minimerad markpackning och strukturkalkning.
- » Överväg direktsådd, som bevarar jordens förmåga att leda upp vatten – använd i grödor där det fungerar.
- » Variera såtidpunkt och planteringsdatum.
- » Starta vårbruket tidigt för att utnyttja jordens fukt innan den försvinner.
- » Se över dräneringar för att möjliggöra stort rotdjup.
- » Gör en bevattningsplan om du har möjlighet att bevattna, och bevattna tidigt. Använd bevattningsteknik som ger låga vattenförluster.
- » Anlägg våtmarker och bevattningsdammar.

Fler övningsscenarier anpassade för olika produktionsgrenar finns på sva.se/livsmedelsberedskap

Checklista för ökad beredskap

Checklistan fungerar som inspiration och stöd för dig som vill förbereda ditt företag inför situationer som kan uppstå i händelse av kris, krigsfara eller krig. Varje åtgärd du genomför är ett steg framåt.

Inventera

Vad behöver alltid fungera? Vilka risker och sårbarheter finns i företaget?

Kartlägg

- ☐ El- och reservkraft. Fundera över hur långvarigt strömavbrott gården klarar.
- ☐ Vattenbehov och vattentillgång. Vilka alternativ finns för att försörja verksamheten med vatten om kvaliteten eller tillgången påverkas?
- ☐ Foderbehov och foderlager. Hur länge klarar sig gården utan foderleverans?

Ta fram en krispärm

Samla det du måste hitta enkelt, även i mörker och stress, både digitalt och på papper. Placera en krispärm på kontoret och ha en kopia i boningshuset. Se till att alla på gården eller i familjen vet var de finns. Håll båda pärmarna uppdaterade.

Inkludera

- ☐ En karta över gården och eventuella stallritningar.
- ☐ En lista med kontaktuppgifter till viktiga leverantörer, veterinär, rådgivare och samarbetspartners.
- ☐ Papperskopior av avtal och försäkringar.

- ☐ En lista över vilka som ska ha fullmakt att företräda företaget, till exempel för att sköta betalningar.
- ☐ Handlingsplaner för hur du ska agera vid olika typer av störningar.
- ☐ Hur viktig digital information kan nås vid kris och vem som har behörighet att komma åt den (förvara inte lösenord direkt i pärmen).

Om du har djur, planera för

- ☐ Evakuering eller flytt av djur vid brand eller översvämning.
- ☐ Hur du kan hålla fler djur än normalt, med bibehållen god djurvälstånd, exempelvis vid slaktköer eller förseningar i transporter.
- ☐ Hur snabb avlivning kan genomföras. För fjäderfä: Om det uppstår brist på exempelvis gas kan alternativa metoder behövas.

Lager och buffert

Fundera vad du kan göra för att gården ska klara sig under en period utan leveranser.

- ☐ Öka lagret med diesel och andra viktiga insatsvaror.
- ☐ Ha reservdelar till viktiga maskiner och annan utrustning snabbt åtkomliga.
- ☐ Ha ett grundlager av utsäde, gödsel- och växtskyddsmedel.
- ☐ Ha extra foder, strö, rengörings- och diskmedel samt receptfria läkemedel hemma.
- ☐ Bygg upp en ekonomisk buffert motsvarande några månaders fasta kostnader, för att hålla igång verksamheten vid tillfälliga intäktsbortfall.
- ☐ Vilka utgifter måste prioriteras om intäkterna uteblir?

Personal och samverkan

Vid en kris kan personal få svårt att ta sig till jobbet. Planera och samverka nu så är du bättre förberedd när krisen slår till.

- ☐ Ta fram standardrutiner som gör det enklare att snabbt lära upp ny personal.
- ☐ Planera för hur gården ska fungera om du själv inte är tillgänglig.
- ☐ Utbilda fler i viktiga arbetsuppgifter, då är ni mindre sårbara om personal inte kan komma till jobbet.
- ☐ Diskutera med grannar och lantbrukarkollegor om hur ni kan samarbeta. Det är ofta lättare att lösa utmaningar tillsammans.

Informations- och cybersäkerhet

Den moderna gården är uppkopplad. Det gör arbetet effektivare men också mer sårbart.

- ☐ Gör en plan för hur ni kan kommunicera om mobilnätet ligger nere.
- ☐ Använd komplexa lösenord, utbilda personal, begränsa behörigheter och säkerhetskopiera regelbundet (ha minst en kopia som inte är uppkopplad mot internet).
- ☐ Lås viktiga utrymmen när de inte används för att hindra obehörig åtkomst.
- ☐ Inför rutiner vid allvarliga it-störningar: vem som larmar, vad som stängs av och hur avvikelser dokumenteras.

Är du växtodlare eller animalieproducent?
Följ QR-koden för fördjupade checklistor
anpassade för just din inriktning, eller besök
sva.se/livsmedelsberedskap

Foto: Leon Ellis-Johansson, Hushållningssällskapet Halland.

Fördjupa dig med kontinuitetshantering

Innehållet i den här broschyren fungerar som en start i ditt beredskapsarbete. Vill du fördjupa dig kan kontinuitetshantering vara nästa steg.

Genom kontinuitetshantering ser du till att verksamheten kan fortsätta drivas på en acceptabel nivå, oavsett vilken störning den utsätts för. Metoden är densamma för alla verksamhetstyper. I arbetet ingår att ta reda på vad som alltid måste fungera, vilka resurser verksamheten är beroende av, analysera risker, identifiera sårbarheter och bedöma konsekvenser samt göra upp planer för hur dessa kan förebyggas eller hanteras.

Hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap hittar du mer information om [kontinuitetshantering](#) och hur du kan stärka ditt företags [beredskap](#).

Du kan få kostnadsfri rådgivning

Som lantbrukare kan du få kostnadsfri rådgivning som rör beredskap genom Greppa Näringen (se aktuella villkor på Jordbruksverkets webb). Genom rådgivningsmodulen Beredskapskollen får du hjälp att identifiera risker och sårbarheter i produktionen. Tillsammans med en erfaren rådgivare tar du fram en åtgärdsplan för att öka företagets beredskap för krig. Det är en bra möjlighet för dig som vill identifiera ditt företags sårbarheter och göra robusthöjande åtgärder som passar din verksamhet.

Besök Greppa Näringens webb för information om [rådgivning](#).

Solpaneler på gården bidrar till att minska sårbarheten och stärka beredskapen.
Foto: Leon Ellis-Johansson, Hushållningssällskapet Halland.

Sök investeringsstöd för att öka robustheten

Företagare inom lantbruk, trädgård, fiske eller vattenbruk kan söka investeringsstöd hos Jordbruksverket för att stärka förmågan att driva verksamheten vid höjd beredskap och ytterst krig. Investeringsstödet är en del av Sveriges satsning på att stärka beredskapen i livsmedelskedjan. Inom ramarna för det aktuella investeringsstödet kan du få stöd för åtgärder som bidrar till att öka företagets förmåga att producera livsmedel även vid höjd beredskap. Det kan till exempel handla om åtgärder som gör dig bättre rustad vid längre avbrott i elförsörjning eller transporter, eller röra brist på kritiska insatsvaror (se aktuella villkor på Jordbruksverkets webb).

Besök Jordbruksverkets webb för mer information om [investeringsstödet](#).

Andra investeringsstöd som stärker företagets förmåga

Se också över andra investeringsstöd som kan stärka företagets förmåga att stå emot störningar. Undersök vilka alternativ som är relevanta utifrån dina konkreta behov, till exempel inom energi, vatten eller digitalisering.

Desinformation och källkritik

Den digitala utvecklingen har förändrat vardagens informationskanaler och hur samhället tar till sig kunskap om världen. Det kan vara svårt att veta vad som är sant och vad som är falskt. Desinformation innebär spridning av avsiktligt vilseledande uppgifter. Det kan få konsekvenser för lantbruket och påverka ekonomi, djurhälsa, produktion och förtroendet mellan lantbrukare, leverantörer och konsumenter. Genom att göra källkritik till en naturlig del av gårdens beredskap minskar du risken att oavsiktligt sprida desinformation och propaganda.

Råd om källkritik

- » Vem står bakom informationen? Kan du hitta den ursprungliga källan? Är källan trovärdig?
- » Vad är syftet? Försöker någon påverka hur du tänker eller agerar?
- » Hur gammal är informationen? Är den fortfarande relevant?
- » Bekräftas uppgiften av flera oberoende källor? Vad säger de om avsändaren?
- » Ifrågasätt din egen ståndpunkt. Sök källor som inte enbart bekräftar eller förstärker din åsikt.
- » Sök på bilden eller filmen. Kontrollera datum, plats och sammanhang. Har den cirkulerat tidigare?

Läs mer hos

[Myndigheten för psykologiskt försvar.](#)

Vi är starka tillsammans

Att leda ett lantbruksföretag innebär ofta att fatta beslut ensam, men de bästa lösningarna hittar du i dialog med andra. Genom att prata om ledarskap, beredskap och planering med kollegor i företaget eller andra lantbrukare fördjupar du din förståelse och hittar nya vägar framåt. Att dela erfarenheter, misslyckanden och framgångar ger en gemensam kunskapsbank som stärker alla. När vi skapar struktur, rutiner, säkerhet och ordning i vardagen bygger vi motståndskraft tillsammans, gård för gård.

Du är en viktig del i Sveriges livsmedelsberedskap.

Beredskap börjar i vardagen. Skördat fält med rundbalar.
Foto: Leon Ellis-Johansson, Hushållningssällskapet Halland.

Viktiga nummer och kontaktvägar

- » **112** – vid nödsituationer som kräver omedelbar hjälp av ambulans, räddningstjänst eller polis.
- » **112-appen** – vid information om 112-händelser i ditt närområde. Om du ringer 112 i appen skickas din aktuella position till SOS Alarm via appen.
- » **113 13** – för att få eller lämna information vid allvarliga olyckor eller kriser.
- » **114 14 och polisen.se** – vid händelser som inte är akuta används i första hand polisens e-tjänster. Där kan du anmäla brott eller lämna tips. Hittar du inte rätt e-tjänst, ring 114 14.
- » **Krisinformation.se** – samlad information från Sveriges myndigheter vid kriser.

SVA:s rapportserie 133

Redaktör: SVA

Expertstöd och sakkunniga: Statens veterinärmedicinska anstalt, Sveriges lantbruksuniversitet, Länsstyrelserna, Lantbrukarnas riksförbund, Hushållningssällskapet Halland, Gård & Djurhälsan, Växa, Skånesemin, Svensk Fågel och Svenska Ägg

Omslagsfoto: Joen Bergenrud

ISSN 1654-7098

Publikations-ID: SVAKOM231.v4

© SVA 2025

Den här publikationen citeras ”Rusta gården – om krisen eller kriget kommer.
SVA:s rapportserie 133. SVA, 2025”.